

פסח תשע"ח

"את חג המצות תשמור"

בדרך רמז הגיד הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע בפסוק (שמות לד, יז) 'אלהי מסכה לא תעשה לך', וסמך ליה (פסוק יח) 'את חג המצות תשמור', כי מילתא דשכיחא היא שבאים לידי כעס בעת ההכנות לחג הפסח וכן בחג עצמו, והרי אמרו חז"ל (שבת קה:): כל הכועס כאילו עובד ע"ז, לכן הזהירה תורה שבימים אלו יזהר ביותר שלא לעשות 'אלהי מסכה' זה הכעס, אלא בניחותא ורוגע ומתוך שמחה של מצוה ינקה את ביתו מכל משהו חמץ כה.

נוראות הובא משמיה דהרה"ק רבי לוי יצחק מברידצ'וב זי"ע, שעל ידי ההכנות לחג הפסח יש ביד האדם להשיג מדרגת רוח הקודש, אך מדת הכעס מונעת ממנו מעלה נשגבה זו. (באר הפרשה)

חג הפסח – חג המצות

מדוע נקרא חג הפסח בתורה ובתפילה 'חג המצות' ואילו אנחנו קוראים לו חג הפסח? מסביר הרה"ק ר' יצחק לוי מברדיצ'וב, ישראל משובחים להקב"ה, והקב"ה משובח את ישראל. 'פסח' על שום שפסח ה' על בתי ישראל והצילם. 'חג המצות' על שום האמונה שהיתה לעם ישראל לצאת למדבר עם מצות בלבד מבלי לקחת צידה. אם כן ה' קורא לזה חג המצות, ללמד שבחן של ישראל, ואנו קוראים לזה חג הפסח להזכיר שבחו של ה'.

"ושמרתם את המצות" (שמות יב, יז)

ר' יאשיה אומר, אל תקרא ושמרתם את המצות, אלא "ושמרתם את המצוות". בדרך שאין מחמיצין את המצה כך אין מחמיצין את המצווה, אלא אם באה מצוה לידך עשה אותה מיד. (מכילתא)

בליל הסדר, שהיו שני צדיקים שהיו חברים טובים בחיים חיותם, ונתנו אחד לשני תקיעת כף שאם אחד יעדר חלילה לפני חברו, יבוא מעולם העליון לספר לו מה עבר עליו ואיך היה הכל, ואחד מהחברים נפטר לעולמו, ועבר הרבה זמן ולא בא. עד שבלילה אחד בא אליו בחלומו, ושאל אותו למה לא בא עד עכשיו, ענה לו כי לבוא מעולם העליון לעולם השפל מאד קשה כי מרוב קדושה קשה לנשמה לסבול את האוויר והריח של עולם השפל, שאל אותו שישפר לו משהו משם מה הולך שם, אמר לו אספר לך ענין אחד, שבזמן שישראל עורכים הסדר בליל שני של פסח דהיינו ביו"ט שני של גליות אומר הקב"ה לכל הפמליא של מעלה בואו וראו איך שילדי עורכים סדר פסח של גליות שאפילו לא ציוויתי להם וזה רק תקנת החכמים ובאיזה התעוררות דקדושה ושמחה עצומה ובקדושה ובטהרה הם עורכים סדר זה, מיד נהיה שמחה גדולה ועצומה בפמליא של מעלה שאין לשיער ואין לתאר.

קדש ורחץ

רמז בעל המסדר הגדה בסימן של סדר פסח קדש ורחץ, פירוש שזהו מעלת לילה זו הראשונה של חג הפסח, כי בכל קבלת הקדושה, צריך מקודם לרחוץ ולטהר את לבו מכל וכל, כדי שיוכל לקבל הקדושה, ועל כן חייב אדם לטהר עצמו ברגל, פירוש קודם הרגל, כדי שיוכל לקבל אל תוכו קדושת אור ה' המאיר בכל רגל ורגל לפי ערכו. ולא כן היה ברגל חג המצות, שהקדושה היתה מוכרחת להאיר פתאום אל תוך הרע, וכל הרע היה נדחה ונתבטל ממראות אור הגדול, ואח"כ היה הציווי לרחוץ ולטהר, להכין עצמו לקבלת התורה, וזה קדש ורחץ, שתחילה האיר אור הקדושה, וקידש את ישראל בקדושתו, ואח"כ ורחץ, שציווים לרחוץ ולטהר עצמם. (סידורו של שבת)

"מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות"

מי יכול לבוא ולשאול על טעמי המצוות? והרי לכאורה אסור לשאול ולחקור אודותן, אלא

לעי"נ
הרה"צ פנחס בן ר' בנימין ביוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

כתוב בספר "אלף כסף" שהמאור ושמשי זי"ע היה מספר כל פסח בלילה ענין זה וגם בנו הגוטער יוד היה מספר ענין זה

פסח תשע"ח

שיכשאנו באר"י שאפשר לקיים התורה בשלימות אנו נקראים בנים ובחור"ל אנו נקראים עבדים, וזה כוונת בעל ההגדה השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל ועיקר העניין בזה משום שהשתא עבדי שבחור"ל אנו נקראים עבדים לשנה הבאה בני חורין דבא"י אנו נקראים בנים למקום ונוכל לקיים רצונו בשלימות.

"כולנו זקנים"

"אין זקן אלא מי שקנה חכמה" (קידושיין) מדוע מי שקנה חכמה ועדין הוא צעיר לימים קרוי זקן ואילו בור ועם הארץ גם אם האריך ימים אינו קרוי זקן? משל (המגיד מדובנא) לשני עניים שהיו מחזרים על הפתחים לקבץ אגורות נחושת שונים. היו השניים שונים זה מזה. האחד היה פורן וקל דעת והוציא את פרוטותיו על זוטות ושטויות ומעולם לא נמצאה ברשותו יותר מפרוטה אחת, אך השני היה חכם הרואה את הנולד וחסך פרוטה לפרוטה, כאשר אסף מאה פרוטות, המירן בשקל וכל עשרה שקלים החליף בשטר וכעבור זמן היה ברשותו רכוש שאפשר לו לשכור חנות ולסחור בה.

זה ההבדל בין הצדיק לרשע. שניהם מקבלים את חייהם ב"פרוטות" ברגעי חיים הניתנים בזה אחר זה. החכם ממלא את רגעיו בתורה ובמצוות, ובכך יצטרף רגע לרגע ושבעה ימים לשבוע והשבועות לחודש והחדשים לשנה, והוא טווה ואורג שרשרת של אור וזוהר של מצוות ומעשים טובים הבונים אותו ויוצרים אותו ומשתקפים בו והריהו ניצב בכל עת עם כל עתותיו ככתוב: "ואברהם בא בימים" – הביא עמו את כל ימיו גדושים ומלאים. אבל הרשע בזבז את רגעיו בזה אחר זה כלו ועברו עתותיו בהבל וריק וגם בזקנותו אין בידו אלא רגע אחד בלבד פרוטה אחת דלה וחסרת ערך כשלעצמה!

(מתוך שערי ארמון)

"ואילו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו משועבדים היינו לפרעה"

לכאורה אינו מובן, שהרי גם כיום הננו משועבדים! וגם אם יטען מי שיטען שהיום מצבינו אינו בגדר שיעבוד, אך מה

צריך לקיים את המצוות בלי שום סבה וטעם, רק בגלל שכך צווה ה'?

אלא רק מי שבבחינת 'מה' הרומז לענווה, כמו שאמר משה רבנו: "ונחננו מה" (שימות טז). הוא יכול לשאול 'מה נשתנה', כי הוא מקבל ומקיים את הכל מתוך הכנעה ועבדות, בין אם הוא יודע את טעם המצווה ובין אם אינו יודע את טעם המצווה.

"מה נשתנה הלילה הזה"

ר"ת "המן", ונראה שבעל ההגדה רצה לרמז כאן תחילת מפלתו של המן שהיה בליל הסדר.

"כל דכפין ייתי ויכול וכו' השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל השתא עבדי לשנה הבאה בני חורין"

קשה איך אומרים כל דכפין ייתי ויכול הרי אנו סוגרים הדלת ויושבים בבתינו ואיך יכנסו האורחים עוד צריך להבין הסמיכות בין כל דכפין וכו' לתחילת הדברים כהא לחמא עניא.

ונראה דהכוונה בדברים הוא להסביר מה השמחה בחג הרי עדיין אנו בגלות אלא החילוק הוא שבמצרים היתה הגזירה לזמן קצוב, ד' מאות שנה, ואעפ"כ עשה עמנו חסד שהוציא אותנו קודם הזמן משא"כ עכשיו שאין הזמן קצוב בכל רגע יכול לגאלנו. והנה ידוע דמצות הצדקה מקרבת הגאולה כמאמר חז"ל (ב"ב י' ע"א) גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה.

וזה כוונת בעל ההגדה כהא לחמא עניא די אכלו אבהתנא במצרים היינו גם עתה אנו בגלות כמו שהיו אבותינו במצרים וא"כ קשה מה השמחה, לזה אומר שבזמן הזה כל דכפין ייתי ויכול היינו אם נקיים מצות צדקה להאכיל רעבים אז נזכה שרק השתא הכא אבל לשנה הבאה בארעא דישראל שמיד תבוא הגאולה, משא"כ במצרים שהיה זמן קצוב ואעפ"כ הוציאנו קודם הזמן ע"ז שפיר שייך לשמחה.

והנה עתה בזמן הגלות אין אפשרות לקיים כל התורה כולה מפני שחסר לנו המצוות התלויות בארץ ואיתא בחז"ל (שם) בזמן שישראל עושיין רצונו של מקום נקראים בנים למקום ובזמן שאין עושיין רצונו נקראים עבדים, נמצא לפי"ז

פסח תשע"ח

ויש לדקדק דהוה ליה לכתוב וידעו כי אני ה', שהרי מדברים כאן על בנים שידעו את ה' על ידי שנספר להם נס יציאת מצרים ואמאי כתוב וידעתם? ויש לומר שכאשר אדם רוצה להשריש בלב חברו דבר אמונה או שרוצה להוכיחו צריך קודם הוא בעצמו להאמין באותו הדבר באמונה שלימה ולקטט את עצמו תחילה ואז יהיה דבריו יוצאים מן הלב ונכנסים אל הלב, אבל אם לא יחזק בתוך עצמו את האמונה לא יוכל להשפיע אותו לאחר. וזהו פירוש הפסוק ולמען תספר באזני בנך וכן בנך וגו' שכדי לקבוע האמונה בלב בניכם צריכים אתם בתחילה לדעת בעצמכם כי אני ה' ולהאמין באמונה שלימה ואז תוכלו לקבוע האמונה בלב בניכם. (כ"ק מרן מהר"י זי"ע)

"מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים"

החיד"א אומר ענין גדול כשמספרים סיפור יציאת מצרים, לספר הסיפור של הדיבוק מימי האר"י ז"ל כדלהלן: בימיו של האר"י נכנס דיבוק בתוך אשה אחת אלמנה, וציער אותה מאד מאד, לקחו קרוביה של האשה האלמנה, את האשה אל האר"י הק' וסיפרו לו שהאשה האלמנה שהיא קרובה שלהם נכנס בה דיבוק והדיבוק מצער אותה מאד מאד, ומבקשים מהאר"י הק' שיעזור לה ושיגרש את הדיבוק ממנה. האר"י הק' היה בתקופה ההיא מאד טרוד ולא היה יכול להתעסק עם הדיבוק הזה, ושלח את תלמידו הגדול רבי חיים ויטאל שהוא יטפל בדיבוק, ולימד אותו הכוונות והייחודים שצריכים לעשות ולכוון כדי להוציא דיבוק זה מן האשה האלמנה.

רבי חיים ויטאל הלך עם הקרובים לאשה, ומיד שנכנס לבית הסתובבה האשה עם פניה לקיר ולא רצתה להסתכל בצורת קדשו של רבי חיים ויטאל, שאל רבי חיים, רשע למה הסתובבת? ענה הדיבוק כי רשע אינו יכול להסתכל ולסבול צורת קדשו של צדיק, שאלו רבי חיים מה חטאת ומה עשית שנגזר עליך שאתה נע ונד, ולמה הגיע עליך עונש כזה?

התוודה הרשע על החטאים שעשה בחיים חיותו וכולם בכו והזילו דמעה, וראו שאית דין ואית דין ואין העולם הפקר, ועל כל דבר יש חשבון, והוא מת ללא תשובה וללא וידוי ולכן הוא הולך כך נע ונד ולא יכול להגיע אפילו לגיהנום.

עם אותם יהודים שהיו במחנות ההשמדה של היטלר, ימ"ש, הרי גם הם אמרו מילים אלו: „אלו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה", כלומר, עכשיו ב"ה אנחנו לא משועבדים לאף אחד... הלזאת יקרא לא משועבדים!?

אומר הבית הלוי: התשובה טמונה בסיפא של הדברים: „משועבדים היינו" לא עבדים אלא, משועבדים! מה ההבדל בין שיעבוד לעבדות? כשהקב"ה הוציאנו ממצרים, לא היתה כוונתו יתברך להוציאנו מעבדות לחרות. בשום אופן לא! אנחנו היינו עבדים ונשארו עבדים. רק שקודם היינו עבדי פרעה ועכשיו נהיינו עבדי הקדוש ברוך הוא. אנחנו לא יצאנו לחופש, יצאנו לעבדות. מהי כאן, אפוא, היציאה? היציאה היא רוחנית. היינו משועבדים לאדם, היינו משועבדים לתאוות, וכשיצאנו ממצרים נהיינו בני חורין בנפש. מלבד זאת גם קבלנו את התורה, והתורה עושה אותנו בני חורין לתמיד. היהודים הם עם של בני חורין, כמו שאמרו חז"ל „אין לך בן חורין אלא מי שהוא עוסק בתלמוד תורה בלבד" (במדבר רבה י, ח)

"משועבדים היינו לפרעה במצרים"

בליל הסדר תמה מרן הגר"א קוטלר זצ"ל ושא"ל: מדוע אנו מסיימים ואומרים, כי אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים היינו עדיין משועבדים לפרעה, וכי לא יתכן שבמשך אלפי השנים שעברו מאז, היינו בורחים ממצרים ומנתקים מהעבדות מעל צווארנו.

ברם התשובה תובן כאשר נדייק מדוע פותח ב"עבדים היינו" ומסיים ב"משועבדים היינו". והיינו, כי בשעתו היינו עבדים תחת יד פרעה. אך אילו לא הוציאנו ה' ממצרים יתכן והיינו בורחים משם ושוב לא היינו עבדים, אבל עדיין היינו משועבדים לו מבחינה רוחנית כי שקועים היינו שם במ"ט שערי טומאה, וכמעט נטמענו מבחינה רוחנית, ומשעבוד זה הוציאנו הקב"ה לחירות עולם בלקיחתנו לו לעם ובנתינתנו לנו את התורה.

"מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים"

כתוב 'ולמען תספר באזני בנך וכן בנך את אשר התעללת במצרים ואת אותתי אשר שמתי בם וידעתם כי אני ה'."

פסח תשע"ח

ביאר המגיד מדובנא במשל: ספינה נקלעה לסערה איומה. עלתה שמים, ירדה תהומות, התנשאו הגלים לטבעה והיא חיטבה להיטבר. עמדו כל נוסעיה בתפילה ובתחנונים לבורא העולם שיושיעם ויצילם. בשעת התפילה ודאי לא ניכר מיהו העני ומיהו העשיר, כל אחד מתחנן על חייו בשווה.

שמע ה' לשוועתם והסערה שקטה, הים נח מזעפו וכולם הודו ושבחו לה' ושמחו על ישועתו, אבל עתה נכרו הבדלי המעמדות. שמחתם של המשרתים והעבדים שבין הנוסעים היתה קצרה ומרירה, גם העניים שחיהם ניצלו לעוני ודחקות לא עלזו בגיל, רק האמידים והעשירים שמחו ועלזו ולא פסקו מלרנן ומלהודות...

הנמשל: במצרים עבדו כולם בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה, נאנחו מהעבודה וזעקו להיושע. אבל כאשר נגאלו נכרו ההבדלים. כאשר באו להר סיני וקבלו את התורה, ככל שתגדל השגת האדם בגדלות הבורא, בזוהר המצוות ובאור התורה, כך ישבח יפאר וירומם יותר ויותר את בוראו על גאולתו ועל פדות נפשו, על שמתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו, ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו. אבל פשוטי העם דלי ההשגה, במה ישמחו ועל מה ירננו, על שנפדו מעבודה מפרכת לעול הפרנסה!...

הואיל וכך, "כל המרבה לספר ביציאת מצרים" הוכיח בסיפורו ובשמחה על גאולתו "שהוא – משובח", כי הוא בר השגה והבנה במשמעות הרוחנית של הגאולה לחירות עולם, ושזכינו להיות עבדי ה'.

"שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו"

מסופר, כי בליל הסדר האחרון לחייו של הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע, כשהגיע לפסקה זו: שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו חזר עליה מ"ב פעמים, כשפניו הקדושים מאדימים ומחווירים לסירוגין לאחר ששהה בדביקות כחצי שעה, פתח ואמר: "שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו ועוד יבוא זמן שלא ימצאו אומות העולם דרך להפטר מעמנו, כי אם על ידי גירושינו לארץ ישראל אכן, אין זה כבוד גדול לחזור לארצנו הקדושה בדרך כה בזויה, אולם וכי פרעה לא גרשנו מארצו, והלא כן כתיב (שמות יב, ט) "כי גורשו ממצרים" וסיים בלשון קדשו: "יהיה מה שיהיה,

שאל אותו רבי חיים מאין קיבלת רשות להיכנס לתוך גופה של האשה הזאת, הלא צריכה להיות איזה סיבה שיכולת לשלוט באשה הזאת, ענה הדיבוק שפעם בבוקרו של יום ניסתה להצית אש עם אבני אש ולא הצליחה ונכנסה לכעס וזרקה את האבנים לארץ מתוך כעס וחימה, והוציאה קללה מפיה כמו שאומרים גיי צום רווח (-לך לכל הרוחות), ובאותו רגע קיבל הוא רשות להיכנס לתוך האשה.

שאל רבי חיים את הדיבוק בשביל דבר קטן כזה קיבלת רשות להיכנס לתוך האשה ולגרום לה צער גדול כזה, ענה הדיבוק חושבים שהאשה היא צדיקה וכשירה, הוא בכלל לא מה שחושבים עליה והוא לא תוכה כברו והוא בכלל לא מאמינה בניסים של יציאת מצרים ובפסח בלילה כשיהודים מתאספים ביחד לספר בניסי יציאת מצרים, האשה הזאת מלגלת עליהם ובתוכה היא חושבת שלא היו דברים מעולם רח"ל, ובגלל חטא חמור כזה שהיא כופרת באחד העיקרים שבתורה לכן קיבל רשות להיכנס אליה ולצער בצער גדול כל כך.

שאל רבי חיים ויטאל את האשה האם מהיום והלאה את מאמינה שהקב"ה הוא אחד יחיד ומיוחד והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, והוא ברא את העולם, והוציא את ישראל ממצרים, ועשה במצרים שפטים גדולים וניסים גדולים לישראל, וכן הלאה, ענתה האשה שכל מה שהרבי הקדוש אומר אני מאמינה מהיום והלאה באמונה שלימה ואמתית, אחרי זה כבר לא היה לדיבוק שליטה על האשה ורבי חיים עשה מה שהיה צריך לעשות כדי לתקן את הדיבוק ויצא ממנה, והיתה לה רפואה.

לכן כתב החיד"א שעניין לספר סיפור זה בליל פסח כדי להתחזק באמונה הוא ובני ביתו וילדיו כולם, בהקב"ה שהוציא את ישראל ממצרים בכוח גדול ויד חזקה ובזרוע נטויה ובאותות ובמופתים.

"וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה

משובח"

מה שונה מצוה זו מכל מצוות התורה, שנאמר בה שהמרבה לספר הרי זה משובח? ומהו הלשון "משובח", היה צריך לומר הרי זה מקיים "מצוה מן המובחר", או "מצוה למהדרין"?

פסח תשע"ח

לסתום פיו, ולכן ששה סדרי משנה מתחילין במ"ם פתוחה מ'אימתי, ומסיים במ"ם סתומה בשל'ם לרמז הנ"ל, שאין לפתוח פיו רק לדברי תורה ולסתום פיו אחר כך, כמו שכתבתי במקום אחר".
(זרע קודש)

"רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם"

בהגדת „מנחם ציון" כתב, הרשע שואל, הן ראיתי עובדי ה. בתורה, בתפילה, בתעניות ובסיגופים, אך אתם אוכלים בשר שמן לטובע ושותים יין משובח ד. כוסות, ואתם אומרים שזו היא עבודת ה., „מה העבודה הזאת", הרי „לכם" היא ולא לו להקב"ה. לכן בא הציווי להקהות את שיניו כי שיני רשע שברת, כי אם לא יבין הרשע, אשר גם באכילה ושתייה יוכל לעבוד ה., א"כ אכילתו רק לתאוה למלאות בטנו, מהנכון שלא יהיו לו שיניים, במה לאכול, ולפחות שאכילתו תהיה בצער.

וכן ביאר בהגדת „עבודת ישראל", „ואף אתה הקהה את שיניו", יש להקשות מה הכוונה בזה? בדרך מליצה יש לבאר ישנם רשעים המודים במקצת, דיט לעבוד את ה. בתורה ובתפילה, אבל אינם מאמינים שיש עבודה ודביקות אפילו באכילה ושתייה וכדומה לשם השי"ת. וזהו שאלת הרשע „מה העבודה הזאת לכם" לכל צרכיכם, כמו בסדר הפסח וכו.. לכן „אף אתה הקהה את שיניו", כלומר, כיון שאינך מאמין כי באכילה ושתייה אפשר ג"כ לעבוד את השי"ת, א"כ למה תשחית את הלחם הלא יותר טוב ניקיון שיניים, או למלא חצץ פוך.

"וירא את עניינו ואת עמלנו ואת לחצינו,

ויוציאנו ה' ממצרים"

ענינו: זו פרישות דרך ארץ, עמלנו: אלו הבנים, לחצנו: זה הדחק.

מפרש הגר"א, הרי ישראל היו צריכים להיות ארבע מאות שנה בארץ מצרים כפי הגזירה שנגזרה בברית בין הבתרים, אלא שהקב"ה ברחמיו דחק את הקץ והקדימו למאתיים ועשר שנים, ובמדרשים ניתנו ג' טעמים לכך:

ובאיזה אופן שיהיה, העיקר שכבר נחזור לארצנו הקדושה וה' הטוב בעינינו יעשה "

"כנגד ארבעה בנים דברה תורה אחד חכם,

ואחד רשע"

יש להבין שלכאורה חכם ורשע אינו דבר והיפוכו, והיה לו לומר חכם וטיפש, או צדיק ורשע? אלא תירץ הרה"ק בעל הבית ישראל מגור זיע"א מכיוון שאין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, נמצא שהרשע הוא היפך החכם...

"חכם מה הוא אומר מה העדות... אמר לו

כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח

אפיקומן"

אפשר להסביר דהנה מי שאוהב לאכול מעדנים גם אחרי אכילתו שש ושמח במה שאכל, ואף אחר כמה ימים הוא מדבר באכילתו, ומספר טובת מאכליו כי נשאר טעמם בפיו, אבל מי שאכל רק פת לחם לבד לטובע נפשו, אחר אכילתו לא יעלה על לבו מאכלו, אדרבה הוא שש ושמח כי נפטר ממנו כי לא היה לו לעונג האוכל הזה כי רק אכל לטובור רעבונו.

כן הוא בקיום מצוות השי"ת, יהיה שש ושמח במצוות שהגיעו לידו, וגם זמן רב אחר עשייתו ישמח כי זכה לעשותה, ובפרט אם עשאה בדקדוקיה ופרטיה, משא"כ מי שמקיים המצוות רק כדי להקל מעליו עול המצווה. וזהו שאלת החכם מה העדות וכו', אף אתה אמור לו שאין די קיום בלבד, אלא כל המצוות צריכים לעשותם כהלכות הפסח, שאחד מהלכות הפסח "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן" בכדי שיישאר טעם הפסח בפיו, ובאופן זה צריך לעשות את כל המצוות.

(מין החתם סופר זי"ע)

"אין מפטירין אחר הפסח"

הרה"ק מראפשיץ זי"ע ביאר שאלת החכם שהוא רוצה לדעת ולהשכיל, "מה עיקר העבדות בעולם הזה להשי"ת, ומשיבין לו, 'אין מפטירין אחר הפסח', לשון 'פה סח' בתורה ובתפלה, זהו עיקר העבדות, ואחר כך שלא לדבר כלל רק

פסח תשע"ח

בעלי דרגות שונות היו בבני ישראל כשיצאו ממצרים, ולפי מדרגתם כן היתה השיגתם את הגאולה.

היו בין הנגאלים כאלה, שטיקרו שמחתם היתה על צאתם מעבדות חומר ולבנים והיותם בני חורין, על אלה מרמזת ההגדה במילים "הוציאנו מעבדות לחירות".

לעומת זאת היו מן הנגאלים שלא נשתעבדו באופן גופני - כשבט לוי, למשל - ואף על פי כן שמחו בעצם היציאה ממעמד של משועבדים למעמד של גאולים, אלה רמזים במילים "ומשעבוד לגאולה".

הנעלים שבכולם היו אלה שלא הצרו על העבדות או על השעבוד, אלא על שנמנעה מהם עבודת ה', בהיותם בטומאת מצרים, ושמחתם על הגאולה היתה על שיוכלו לעבוד מעתה את בוראם כראוי, שהאיר להם ה' פניו והוציאם מן החשיכה הרוחנית, על אלה - מעידה ההגדה שיצאו "מאפילה לאור גדול".

(נועם אלימלך)

"אז רוב נסים הפלאת בלילה"

בפשטות הכוונה לניסים שהיו בליל פסח. ויש לומר עוד על פי דרך העבודה, 'בלילה' - כשנדמה לאדם שהוא שרוי בחושך ואין טוב לו, אז זוכים לרוב ניסים, וכמו שהיו אצל כלל ישראל ניסים כה רבים דווקא בשהותם בחשכת מצרים. ומשום כך ליל הסדר הוא בלילה, בשעה שמצה ומרור מונחים לפניו, כי דווקא בזמן כזה צריך שנלמד תמיד להודות ולהלל, ולראות את האור העצום השורה בערפל, וכווארט הידוע: 'ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלוקים', דווקא שם בערפל - מצא את האלוקים!

חד גדיא... בתרי זוזי

יש שרמזו בנוסח שאנו אומרים ב'חד גדיא' דזבין אבא - כיצד יש ביד האדם לקנות כביכול את אביו שבשמים, בתרי זוזי - בשמירתו על האברים אלו העין והפה, כלומר שיזיז עצמו וישמור עליהם בשמירה כפולה ומכופלת.

(באר הפרשה)

ויהי'ר שנזכה לאכול מן הזבחים ומן הפסחים ונודה לך על גאלתנו ועל פדות נפשנו. אמן.

א. כיון שישראל עבדו גם ביום וגם בלילה נשלמה מכסת עבודתם קודם.

ב. כיון שהתרבו שלא כדרך הטבע, והיו יולדות ששה בכרם אחד ריבוי האנשים השלים את המכסה.

ג. קושי השעבוד השלים.

וזה מרומז בדברי בעל ההגדה, עניינו זה פרישות דרך ארץ - שעבדו גם בלילות שלא כדרך הארץ, עמלנו אלו הבנים שעבדו בנוסף, לחצינו זה הדחק, קושי השעבוד.

"וירעו אותנו המצרים"

הרה"ק בעל ה'אמרי חיים' מויז'ניץ זי"ע היה רגיל לפרש בשם אחד הגדולים את בקשת דוד המלך ע"ה (תהלים יז, ח) "שמרני כאישון בת עין" דיט להבין מדוע נקט דווקא "כאישון בת עין", וביאר כי כל אבר מאברי האדם יכול להינזק רק ע"י מכה אבל מלטיפה או מישוש לא יארע מאומה, אולם העין יכולה להינזק אפילו מנגיעה קלה, וזו גם הכוונה בנוסח התפילה (אנא בכח) "כבבת שמרם. שמבקשים מהקב"ה שישמרנו אפילו מלטיפת האומות דהיינו טובם וחסדם ולא רק ממכותיהם וגזירותיהם, משום שלעיתים יש בה היזק אף יותר מן המכה.

"וירעו אותנו המצרים ויענונו"

נשאלת השאלה היה צריך לומר וירעו לנו המצרים - שהם עשו לנו רע, מדוע נאמר וירעו אותנו המצרים? עונה רבי מרדכי גיפטר זצ"ל: כשהמצרים רצו לגזור עלינו גזירות קשות הם חששו שזה לא יתקבל על דעת העם במצרים ולכן מה הם עשו? הוציאו שם רע על עם ישראל - עשו אותנו לרעים (כמו שנאמר: "ונלחם בנו") ואחרי שהם שכנעו את המצרים שאנחנו רעים ומזיקים, רק אז הם יכלו להעביד אותנו בפרך ולגזור עלינו גזירות קשות ורעות וזהו שנאמר: "וירעו אותנו המצרים" הם הפכו אותנו בעיני העם לרעים - הם הוציאו עלינו שם רע וכך הכפיטו את שמנו... ואז ויענונו.

"מעבדות לחירות ומאפלה לאור גדול ומשעבוד לגאולה"